

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНАЛІСТИКА**АРКУША Л. І.,**

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики,
судових експертиз та поліграфології
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

ЧЕРНОВ О. В.,

доктор філософії в галузі право,
доцент кафедри криміналістики,
судових експертиз та поліграфології
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

ЧІПКО Н. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики,
судових експертиз та поліграфології
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 343.95:343.912

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.1.38>**ПСИХОЛОГІЧНА ПОРТРЕТИЗАЦІЯ СЕРІЙНИХ ВБИВЦЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ВИЯВЛЕННЯ СТІЙКИХ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ ПОВЕДІНКИ**

У статті розглянуто феномен серійних вбивств крізь призму криміналістики та психології, зосереджуючи увагу на створенні психологічного портрету злочинця як засобу виявлення стійких моделей злочинної поведінки. Сучасна практика розслідування багатоепізодних вбивств підтверджує необхідність глибокого міждисциплінарного підходу, в якому особливе місце займає психологічна портретизація – створення індивідуалізованої моделі особистості серійного вбивці на основі аналізу слідів, мотивів, стилю вчинення злочинів, вибору жертв та особливостей посткримінальної поведінки.

Психологічний портрет серійного вбивці формується з урахуванням таких чинників, як соціальне походження, ранні психотравми, типологія особистості, психопатологічні риси, девіантна сексуальність, ставлення до жертв і контролю, а також тенденції до ритуалізації або символічного змісту вбивств. У роботі наведено основні класифікації серійних убивць за мотиваційним, поведінковим та психологічним критеріями. Окрему увагу приділено узагальненню криміналістичних моделей поведінки, характерних для певних типів злочинців, зокрема: повторюваність сценаріїв, ритуальні дії, географічна локалізація, «підпис» злочинця, спосіб знищення або збереження тіла жертви тощо.

Розкрито методи створення психологічного портрета, включаючи аналіз місця події, інтерпретацію матеріальних слідів, інтерв'ювання очевидців, застосування профайлінгу та використання баз даних попередніх аналогічних

злочинів. Також підкреслено значення мультидисциплінарної співпраці між криміналістами, судовими психологами, психіатрами та оперативниками в процесі формування портрета. Створений науково обґрунтований психологічний портрет слугує важливим орієнтиром у прогнозуванні подальших дій злочинця, формуванні версій слідства, встановленні потенційного кола підозрюваних, а також оцінці ймовірного соціального та психологічного статусу злочинця.

У підсумку зроблено висновок, що психологічна портретизація серійного вбивці не лише поглиблює розуміння його мотивації та логіки дій, але й дозволяє систематизувати типові криміналістичні ознаки таких злочинів. Це сприяє формуванню стійких моделей поведінки, які можуть бути використані як інструмент у боротьбі з серійною злочинністю, зокрема у виявленні злочинця на ранніх етапах розслідування, підвищенні ефективності оперативно-розшукових заходів та оптимізації роботи правоохоронних органів загалом.

Ключові слова: *серійний убивця, психологічний портрет, криміналістична модель поведінки, профайлінг, багатоепізодні вбивства, злочинець, злочин, кримінальне провадження, мотивація, слідча версія.*

Arkusha L. I., Chernov O. V., Chipko N. V. Psychological portraiture of serial killers as a tool for identifying persistent forensic behavioural patterns

The article examines the phenomenon of serial killings through the prism of criminology and psychology, focusing on the creation of a psychological portrait of the criminal as a means of identifying stable patterns of criminal behaviour. Modern practice in investigating multi-episode murders confirms the need for a deep interdisciplinary approach, in which psychological profiling plays a special role – the creation of an individualised model of the serial killer's personality based on the analysis of traces, motives, style of committing crimes, choice of victims and characteristics of post-criminal behaviour.

The psychological portrait of a serial killer is formed taking into account factors such as social origin, early psychological trauma, personality type, psychopathological traits, deviant sexuality, attitude towards victims and control, as well as tendencies towards ritualisation or symbolic meaning in murders. The paper presents the main classifications of serial killers according to motivational, behavioural, and psychological criteria. Particular attention is paid to the generalisation of criminalistic models of behaviour characteristic of certain types of criminals, in particular: repetition of scenarios, ritual actions, geographical localisation, the criminal's 'signature', the method of destruction or preservation of the victim's body, etc.

Methods for creating psychological profiles are revealed, including analysis of the crime scene, interpretation of material evidence, interviewing witnesses, profiling, and use of databases of previous similar crimes. The importance of multidisciplinary cooperation between criminologists, forensic psychologists, psychiatrists, and investigators in the process of creating a profile is also emphasised. A scientifically based psychological profile serves as an important guide in predicting the criminal's future actions, forming investigative theories, establishing a potential circle of suspects, and assessing the criminal's probable social and psychological status.

In conclusion, it was found that psychological profiling of a serial killer not only deepens the understanding of his motivation and logic of actions, but also allows systematising typical criminalistic features of such crimes. This contributes to the formation of stable behaviour patterns that can be used as a tool in the fight against serial crime, in particular in identifying the perpetrator at the early stages

of the investigation, increasing the effectiveness of operational and investigative measures, and optimising the work of law enforcement agencies in general.

Key words: *serial killer, psychological portrait, criminalistic model of behaviour, profiling, multiple murders, criminal, crime, criminal proceedings, motivation, investigative version.*

Вступ. У сучасних умовах стрімкої трансформації злочинності, яка набуває все більш організованих, прихованих і соціально небезпечних форм, проблема боротьби з серійними вбивствами залишається однією з найбільш складних і малодосліджених сфер криміналістики. Особливої уваги набуває необхідність глибокого міждисциплінарного аналізу цієї категорії злочинів, що поєднує криміналістичну методологію з психологічним профілюванням, оскільки традиційні слідчі інструменти часто виявляються недостатніми у випадках багатоепізодних умисних убивств без очевидного мотиву чи слідового зв'язку між жертвами. Саме тому психологічна портретизація серійних убивць як інструмент виявлення стійких криміналістичних моделей поведінки постає надзвичайно актуальною як у науковому, так і в практичному вимірі.

Актуальність тематики також визначається недостатнім рівнем наукового опрацювання психологічного портретування в національній криміналістиці. У той час як в країнах Заходу профайлінг активно застосовується правоохоронними органами (зокрема ФБР у США чи поліцейськими службами у Великій Британії), в Україні цей напрямок досі не має чітко окресленого статусу, не регламентований законодавчо, і часто сприймається як факультативна, допоміжна діяльність. Такий стан речей обмежує потенціал розслідування, адже ідентифікація злочинця на основі психологічного профілю дозволяє значно скоротити обсяг оперативно-розшукових заходів, звузити коло підозрюваних, виявити характерні «підписи» злочинця – тобто елементи поведінки, які залишаються постійними в різних епізодах.

Саме в цьому контексті психологічна портретизація виступає як засіб виявлення стійких криміналістичних моделей – повторюваних слідових схем, вибору жертв, часового ритму вчинення злочинів, ритуальних елементів, географічної поведінки, що мають виняткову цінність для слідства.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження психологічної портретизації серійних вбивць як інструменту виявлення стійких криміналістичних моделей поведінки, що дозволяє систематизувати та аналізувати поведінкові патерни злочинців, виявляти характерні мотиви, психологічні риси та закономірності їхніх дій. У межах цієї мети передбачено комплексне вивчення методів створення психологічного портрету, оцінку їхньої ефективності у розслідуванні серійних насильницьких злочинів, а також визначення ролі портретизації у прогнозуванні подальших дій правопорушників і формуванні превентивних заходів. Особлива увага приділяється інтеграції психологічного аналізу з криміналістичною практикою для підвищення точності слідчих версій та оперативної ефективності, а також дотриманню етичних і правових норм при застосуванні цього методу у кримінальному процесі.

Результати дослідження. Створення психологічних портретів злочинців є важливим інструментом у криміналістичній практиці, оскільки воно дозволяє не лише визначити можливого автора злочину, але й розкрити глибинні мотиви, механізми поведінки та характерні ознаки особистості правопорушника. Завдяки комплексному аналізу психологічних рис, соціальних умов, попередньої поведінки та індивідуальних особливостей злочинця можна відтворити логіку його дій, передбачити можливі способи приховування злочину та з'ясувати рівень небезпеки для суспільства. Такий підхід значно підвищує ефективність слідчої та оперативно-розшукової діяльності, оскільки дозволяє спрямувати ресурси на найімовірніші версії та коло підозрюваних.

Окрім ідентифікаційної функції, психологічний портрет має прогностичне та профілактичне значення. Він допомагає заздалегідь виявити потенційні ризики, пов'язані з можливою повторною злочинною поведінкою, та визначити фактори, що сприяють рецидиву чи посиленню серійності злочинів. Використання портретів у роботі правоохоронних органів

дозволяє не тільки швидше розкривати вже скоєні злочини, але й розробляти цільові стратегії попередження правопорушень, зменшувати кількість жертв та підвищувати рівень безпеки в суспільстві.

Особливу актуальність у сучасній криміналістиці має застосування психологічної портретизації як одного з провідних джерел побудови слідчих версій. Цей метод дозволяє заповнити прогалини у тих випадках, коли традиційні матеріальні докази відсутні або їх недостатньо для формування обґрунтованих припущень. У багатьох резонансних кримінальних провадженнях саме портретизація ставала ключем до розкриття справи: аналіз особливостей поведінки з тілом жертви, характеру завданих ушкоджень, символічних дій злочинця, а також вибору часу і місця скоєння злочину створював цілісну картину, яка відображала психологічні та соціальні параметри правопорушника. На основі таких ознак експерти й слідчі могли встановити приблизний вік, соціальний статус, рівень освіти, професійні навички та індивідуально-психологічні риси злочинця. Це, своєю чергою, суттєво звужувало коло пошуку, робило його більш цілеспрямованим і дозволяло відсіяти випадкові або другорядні версії.

Яскравими прикладами ефективного застосування психологічних портретів є справи про серійні злочини у США. Так, при розслідуванні діяльності серійного вбивці, відомого під псевдонімом «БТК» (Dennis Rader), аналіз специфіки його листів і характеру контролю над жертвами допоміг слідчим скласти портрет, що вказував на поєднання педантичності, високого рівня планування та релігійності, що зрештою дозволило вийти на особу злочинця. У випадку з «Уніабомбером» (Ted Kaczynski) ФБР застосувало лінгвістичну портретизацію: аналіз його маніфесту дозволив встановити соціальне походження, рівень освіти і навіть регіональну приналежність, що значно звузило коло пошуку. У ще більш складній справі «Зодіака» портретизація дозволила зрозуміти мотиви та психологічні риси злочинця, хоч сам він і залишився невстановленим; однак його портрет допоміг пояснити соціально-психологічні аспекти злочинної поведінки й дати орієнтири для подальших розслідувань подібних випадків.

Детально опрацьований психологічний портрет стає не лише описовим інструментом, який відображає особистісні характеристики потенційного злочинця, але й активно діючим елементом криміналістичної аналітики. Його застосування дозволяє будувати цілісні слідчі моделі, що враховують як індивідуальні особливості правопорушника, так і закономірності його поведінки у просторі та часі. Портретизація може виявляти внутрішню логіку злочинної діяльності – від підготовчого етапу до приховування слідів, – а також прогнозувати ймовірні подальші дії суб'єкта, що особливо важливо у випадках серійних злочинів [1]. Таким чином, вона виконує функцію своєрідного «містка» між психологічними знаннями та практикою кримінального розслідування, надаючи додаткові орієнтири для слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів.

У ширшому значенні психологічна портретизація постає не лише як спеціальний науково-методичний або слідчий інструмент, але й як важливий фактор підвищення оперативної ефективності всієї правоохоронної системи. Вона сприяє оптимізації використання ресурсів, дозволяє скоротити час пошуку підозрюваного та уникнути помилкових напрямів розслідування. Крім того, ефективність застосування цього методу позитивно впливає на рівень суспільної довіри до правоохоронних органів, оскільки демонструє їх здатність діяти професійно навіть за умов обмеженої доказової бази. Успішне використання портретизації у резонансних кримінальних справах створює суспільне відчуття захищеності, а також підтверджує, що правоохоронна система спроможна не тільки реагувати на злочини, а й попереджати їх ескалацію завдяки глибокому розумінню психології злочинної поведінки.

В українській практиці також можна знайти показові приклади, які підтверджують значущість психологічної портретизації. Однією з найвідоміших справ стала діяльність серійного вбивці Анатолія Онопрієнка, який діяв у 1990-х роках. Хоча спочатку розслідування стикалося з браком матеріальних доказів і складністю у відтворенні механізму злочинів, саме аналіз його поведінки на місцях подій дозволив створити портрет, що описував його як

особу із високим рівнем агресивності, соціальною ізоляцією та прагненням до тотального контролю над жертвами. Ці характеристики допомогли зрозуміти логіку його серійних дій та передбачити подальші кроки, що врешті-решт стало одним із чинників затримання злочинця.

Не менш показовою є справа Олександра Ткача, який протягом багатьох років здійснював сексуальні вбивства та зґвалтування. Тут портретизація допомогла визначити наявність стійкої девіантної сексуальної мотивації, що поєднувалася з ознаками маніакального контролю над жертвами. Аналіз його дій та «почерку» дозволив не лише виявити характерологічні особливості, але й виділити спільні риси між різними епізодами, що сприяло об'єднанню окремих злочинів у єдину серію. Це дало можливість більш точно визначити коло підозрюваних і зосередити ресурси на виявленні конкретної особи.

Таким чином, досвід українських правоохоронних органів підтверджує, що психологічна портретизація має універсальне значення, незалежно від культурних чи правових відмінностей. Вона слугує не лише інструментом розкриття злочинів, але й важливим елементом превентивної діяльності, оскільки допомагає виявити закономірності у поведінці правопорушників, попередити повторні злочини та зменшити рівень суспільної небезпеки. Застосування портретизації в українському контексті демонструє її високу результативність та підтверджує необхідність подальшого розвитку цього напрямку у криміналістиці й судовій психології.

У науковому аспекті портретизація серійних убивць дозволяє структурувати знання про типологію особистості злочинця, мотиваційні механізми, зв'язок психопатології з формами злочинної активності. Ці дослідження можуть бути використані не лише для слідства, але й для створення навчальних програм, підвищення кваліфікації слідчих, оперативників, експертів. Крім того, напрацювання у цій сфері мають практичну цінність для судово-психологічної експертизи, медико-кримінологічної оцінки небезпечних станів, профілактики рецидивної поведінки осіб, що вийшли з місць позбавлення волі.

Не менш важливою у процесі застосування психологічної портретизації є етична складова. Створення психологічного портрету злочинця повинно здійснюватися з дотриманням основоположних принципів прав людини, оскільки надмірна або некоректна інтерпретація психологічних особливостей може призвести до стигматизації окремих осіб чи груп. Існує небезпека перетворення цього методу на суб'єктивне «полювання на відьом», коли припущення та гіпотези набувають статусу доказів без належного наукового й процесуального підґрунтя. Саме тому застосування портретизації має базуватися на чітких критеріях наукової валідності, об'єктивності та перевірюваності результатів. Необхідно розробити уніфіковані методичні рекомендації та правові рамки, які б регламентували процес складання портретів, визначали межі їх використання у кримінальному провадженні та виключали ризик свавільного трактування особистісних характеристик підозрюваних чи свідків. Такий підхід дозволить уникнути порушення процесуальних прав учасників розслідування і забезпечить баланс між інтересами правосуддя та захистом людської гідності.

Крім того, важливо наголосити, що психологічна портретизація у криміналістиці не може існувати у відриві від інших методів доказування. Її сила полягає у здатності інтегрувати різні аналітичні рівні – поведінкову аналітику, доказову базу та прогностичні моделі – в єдиний слідчий механізм. У такому вигляді портретизація стає не просто допоміжним інструментом, а системоутворюючим елементом криміналістичної аналітики, що здатний орієнтувати слідчого у виборі напрямів розслідування, звужувати коло пошуку підозрюваних і формувати більш точні слідчі версії. Її застосування має особливу вагу у справах про серійні злочини, де поведінкові закономірності набувають ключового значення для розкриття та попередження нових епізодів. Саме тому подальші наукові дослідження в галузі психологічної портретизації є не лише доцільними, але й необхідними для розвитку криміналістичної науки. Вони сприятимуть удосконаленню системи кримінального правосуддя загалом, оскільки дозволять поєднати високий рівень наукової обґрунтованості з гарантіями прав і свобод людини, що у підсумку підвищить ефективність боротьби з однією з найбільш небезпечних форм злочинності – серійною та особливо тяжкою злочинною діяльністю.

Поняття «серійний убивця» у його сучасному значенні почало набувати актуальності у другій половині XX століття, особливо в Сполучених Штатах Америки, які й досі залишаються лідерами за кількістю виявлених серійних убивць. Сам термін «serial killer» було введено в обіг співробітником ФБР Робертом Ресслером наприкінці 1970-х років для позначення осіб, що вчиняють низку вбивств із особливою жорстокістю, часто з елементами садизму, сексуального насильства та ритуалізації. Із відкриттям у 1985 році Національного центру аналізу насильницьких злочинів при Академії ФБР, що включав підрозділ поведінкового аналізу, значення терміна суттєво розширилося, охопивши не лише сексуально мотивовані вбивства, а й серії з місіонерськими, помстливими чи ідеологічними мотивами [2].

Поглиблення знань про серійних убивць та їхню психологію зумовило активний розвиток профайлінгу – методу створення психологічного портрету злочинця на основі аналізу слідів злочину, вибору жертви, способу вбивства, просторово-часових особливостей, а також поведінки до, під час і після вчинення злочину. Це дозволяє встановлювати стійкі криміналістичні моделі, що лежать в основі серійної злочинності, і створювати типології, які мають практичну цінність для оперативно-розшукової діяльності та розслідування.

У сучасному розумінні серійним вбивцею вважається особа, яка протягом тривалого часу – від кількох місяців до року чи більше – умисно позбавляє життя трьох або більше осіб у різних епізодах, що не пов'язані між собою очевидною логістичною або родинною лінією. Ключовою особливістю є наявність періоду «охолодження» між актами вбивства, що свідчить про усвідомлену підготовку до кожного злочину. Типовими кваліфікуючими обставинами таких убивств є особлива жорстокість, сексуальна мотивація, знущання над тілом жертви, вибір дітей чи жінок як об'єкта посягання, а також ритуалізовані елементи, які слугують індикаторами для побудови психологічного портрету злочинця.

Жертви серійного вбивці рідко вибираються випадково. Часто вони є втіленням певного внутрішнього образу, фіксації, або слугують тригером для задоволення патологічної потреби. Це можуть бути жінки певного віку, статури, стилю одягу, професії; неповнолітні, зокрема дівчата; чоловіки, які нагадують нападнику фігуру з його травматичного минулого [3]. Аналіз жертв дає змогу реконструювати психоемоційний профіль убивці, що є критично важливим етапом у створенні психологічного портрету.

Психологічна портретизація у контексті серійних убивств не є самоціллю, а виступає ключовим аналітичним інструментом, який дозволяє правоохоронним органам формувати версії, проводити психолого-криміналістичне узагальнення, звужувати коло підозрюваних, прогнозувати подальші дії суб'єкта. Вона також дає змогу ідентифікувати «підпис» злочинця – унікальні дії чи елементи ритуалу, що повторюються у кожному епізоді та мають для злочинця особливе емоційне або символічне значення. Історичний розвиток і сучасна еволюція уявлень про серійного убивцю – від біологічно детермінованої особистості до суб'єкта з глибокими психологічними деформаціями – формують підґрунтя для розвитку інструментів психологічного аналізу в криміналістиці. Психологічна портретизація дозволяє об'єднати знання з різних сфер – психіатрії, кримінології, поведінкової психології та криміналістичної тактики – в єдину методику, здатну значно підвищити ефективність боротьби з найнебезпечнішими формами злочинної поведінки. У контексті розробки стійких криміналістичних моделей ця методика набуває особливої значущості як у теоретичному, так і в прикладному аспекті.

З урахуванням цих психологічних і поведінкових характеристик, створення профілю серійного вбивці виступає ефективним криміналістичним інструментом для виявлення, локалізації та нейтралізації таких злочинців. Застосування психологічної портретизації дозволяє пов'язати особистісні риси, мотиваційні чинники та поведінкові шаблони в єдину аналітичну модель, що істотно підвищує результативність розслідувань та дає змогу не лише ідентифікувати злочинця, а й попередити нові епізоди насильства.

Також варто зазначити, що психологічна портретизація серійного вбивці є складним міждисциплінарним процесом, що ґрунтується на всебічному аналізі матеріалів кримінального провадження та дозволяє виявити сталі психологічні закономірності у поведінці

злочинця. У кожному окремому випадку портрет злочинця формується на основі глибокої аналітичної обробки доказової інформації, отриманої під час огляду місця події, допитів свідків, висновків судових експертиз та інших джерел. Такий аналіз дозволяє реконструювати імовірнісну модель особистості правопорушника, описуючи його психічний стан, зовнішні особливості, соціальний статус, професійну належність, стиль життя, схильності, а також характерні поведінкові шаблони, що мають кримінологічне значення.

У контексті серійних убивств, де особа злочинця часто вдається до повторюваних дій зі схожим почерком і високим рівнем психологічної організації, портретизація набуває особливої ваги. Водночас, попри певні напрацювання, психологічне профілювання ще не є уніфікованою методикою. Його елементи часто залишаються інтуїтивними та фрагментарними, позбавленими чіткої методологічної структури. На сьогодні немає єдиного офіційного визначення поняття «психологічний портрет злочинця», не сформульовано також усталеної системи його компонентів і не визначено стандартизованих підходів до його складання в межах кримінального провадження.

Історично термін «психологічне портретування» (або «профілювання») почав застосовуватися в США з 1974 року, коли поліція штату Монтана звернулася до ФБР з проханням допомогти у встановленні особи вбивці 7-річної дівчинки. Хоча перша відома спроба створити такий портрет датується 1957 роком, коли кримінальний психолог Джеймс Брассел склав профіль «божевільного бомбіста» Джорджа Метескі, що дозволило розкрити справу. У пострадянському просторі перші спроби використання психологічного портрету спостерігалися у гучних справах серійних убивць – Г. Михасевича (33 вбивства) та А. Чикатила (53 жертви). Ці приклади підтвердили ефективність і доцільність психологічної портретизації в справах, де поведінка злочинця має повторюваний, цілеспрямований і глибоко мотивований характер [4].

Таким чином, у межах психологічного аналізу серійних убивць портретизація виступає не лише як інструмент ідентифікації, а й як засіб реконструкції глибинної мотивації та механізмів, що запускають злочинну поведінку. Подальший розвиток методології створення психологічних портретів злочинців, зокрема серійних убивць, є надзвичайно актуальним завданням для криміналістичної науки, що передбачає систематизацію досвіду, розробку уніфікованих підходів і впровадження міждисциплінарних методів дослідження.

Потреба у складанні психологічного портрета злочинця набуває особливої актуальності при розслідуванні складних і неочевидних злочинів, насамперед таких, що мають яскраво виражене девіантне або аномальне підґрунтя. Йдеться про серійні вбивства на сексуальному ґрунті з елементами садизму, вбивства з ознаками посмертних маніпуляцій із тілом, нанесенням колотих або різаних поранень після смерті, а також про випадки безмотивних підпалів, вибухів, зґвалтувань та інших аналогічних діянь, де мотиви вбивці залишаються неочевидними. У таких випадках класичні методи кримінального розшуку можуть виявитися недостатніми через відсутність очевидного зв'язку між злочинцем і жертвою, тож на перший план виходить саме криміналістичне та психологічне профілювання.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз підтверджує високу значущість психологічної портретизації у розслідуванні серійних убивств. Застосування цього методу обґрунтоване складністю таких справ, глибиною психологічних відхилень злочинців та відсутністю очевидних слідів, які могли б дозволити встановити їх особу традиційними слідчими засобами. Психологічний портрет у цьому контексті виконує ключову роль, оскільки систематизує та інтерпретує різноманітні дані, формуючи цілісне уявлення про мотиви, поведінкові патерни та можливі подальші дії правопорушника. Це дозволяє звужувати коло підозрюваних і будувати більш точні прогностичні припущення, що особливо важливо у випадках серійних злочинів, де швидкість і точність слідчих дій мають критичне значення.

Крім того, психологічний портрет виступає не лише діагностичним інструментом, а й засобом реконструкції особистості злочинця, що значно підвищує ефективність розслідування та забезпечує глибше розуміння причин кримінальної поведінки. Його застосування сприяє інтеграції емпіричних даних і психологічних характеристик злочинця, що дозволяє

розробляти як оперативні, так і превентивні заходи. У підсумку, психологічна портретизація не лише підвищує результативність криміналістичної діяльності, а й стає важливим елементом профілактики, спрямованої на зниження ризику рецидиву та формування стійких кримінальних установок у майбутньому, що підтверджує її необхідність для сучасної системи кримінального правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Canter D. Offender profiling and investigative psychology. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*. 2004. Vol. 1, No. 1. P. 1–15. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jip.7>
2. Jack Rosewood, Rebecca Lo The Big Book of Serial Killers: 150 Serial Killer Files of the World's Worst Murderers (An Encyclopedia of Serial Killers) US, CA, LAK Punlishing, 2017. 417 p.
3. Голіна В. В., Головкін В. Б. та ін. Віктимологія. Навчальний посібник. Харків: Видавництво «Право», 2017. 308 с.
4. Пальваль Є. А. Психолого-криміналістичний аналіз огляду місця події. *Право і безпека*. 2004. № 3'4. С. 218.

Дата першого надходження рукопису до видання: 26.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 31.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025

